

Corina Izabella Csiszár, *Obiceiuri din Țara Lăpușului*, Editura Etnologica, Baia Mare, 2022, ISBN 978-606-821-81-1.

Lucrarea Corinei Izabella Csiszár se remarcă printr-un limbaj particular, care îmbină știința și rigoarea conceptelor, cu metafore ce potențează frumusețea obiceiurilor, care apropie publicul cititor de tradiția încă vie a Țării Lăpușului. Încă de la început, din *Notă asupra ediției*, autoarea subliniază importanța culturală, socială, dar și simbolică a obiceiurilor specifice zonei Țara Lăpușului, volumul constituindu-se ca un rezultat firesc al „cercetărilor etnologice întreprinse de-a lungul anilor pe teren, intervievând performerii, cu precădere pe cei mai vârstnici, dintr-un număr însemnat de localități ale zonei” (p. 5). Între tradiție și modernitate, autoarea încearcă să recupereze un trecut semnificativ cultural, să salveze unele obiceiuri ce au trecut în fondul pasiv al culturii tradiționale, să sublinieze anumite practici sociale ce au luat naștere din întâlnirea cu spațiul urban sau chiar cu Occidentul, prin medierea migranților. Aceste direcții de cercetare vor fi urmărite pe întregul parcurs al cărții, reflectându-se în modul în care este structurată lucrarea. Organizată pe mai multe paliere pentru a putea surprinde obiceiurile din Țara Lăpușului în reflecții descriptive generoase, dublate mereu de comentarii specializate ce vorbesc despre metode etnologice subtil utilizate de autoare, lucrarea aduce în prim plan obiceiurile familiale specifice nașterii, nunții și înmormântării, alături de obiceiuri calendaristice, precum și povestiri independente ce vorbesc despre o mentalitate arhaică ce mai domină încă orizontul simbolic al locuitorilor regiunii studiate.

Astfel, în *Prefața* pe care a realizat-o regretata cercetătoare Carmen Dărăbuș, aceasta sublinia faptul că „abordarea comparatistă joacă un rol important, prin punerea față în față a conținutului arhaic cu cel care a rezultat în cadrul procesului evolutiv”. Așadar, „structura cărții se bazează pe consemnarea și interpretarea obiceiurilor privind evenimentele fundamentale din viața unui om, pe elementele rituale din obiceiurile cotidiene mai puțin solemne, pe obiceiurile calendaristice, pe produsele de estetică populară, în special de literatură populară (...). Autoarea assemblează o imagine a arhaicului, cu elemente magice și concrete, necesară în sensul recuperării și conservării substratului mitico-istoric autohton” (p. 10–11).

Lucrarea debutează cu o introducere menită să caracterizeze istoric-administrativ zona Țării Lăpușului. Pe lângă atestările documentare, informațiile arheologice, istorice și geografice, regiunea apare învăluită în metaforele unor vechi legende ce vorbesc despre *Țara Lăpușului, țara oamenilor zidiți din piatră*, despre povestea numelui acestei regiuni, despre bogățiile materiale, dar mai ales spirituale ale acestei vatre de locuire. Ne surprinde din nou, limbajul plin de har și de miez semnificativ ce redă cu acribie științifică date de necontestat despre regiune, dar și imagini afective ale unui spațiu ce merită să fie cercetat pas cu pas.

Următoarea secțiune a lucrării, intitulată *Riturile de trecere*, abordează mirajul obiceiurilor familiale, așa cum apar în povestirile vârstnicilor, dar și în unele forme hibride, de tradiție reinventată specifice prezentului. *Obiceiurile nașterii și ale copilăriei, Ceremonialul nupțial*, precum și *Ceremonialul funerar*, reprezintă pilonii simbolurilor activate cu această ocazie. Bogatul material etnografic este redat cu generozitate, fiind dublat de numeroase deslușiri metodice rafinate, cu substrat etnologic-antropologic. Numeroșii performerii vorbesc

despre obiceiuri de odinioară, ce mai rezistă doar în amintirile lor, dar și de practici actuale, despre un substrat încă activ în imaginarul simbolic al locuitorilor Țării Lăpușului.

Obiceiurile calendaristice reprezintă o secțiune cu mare pondere în ceea ce privește materialul etnografic cules de pe teren. Structurate pe două coordonate – *Obiceiurile primăverii și verii*, precum și *Obiceiurile toamnei și iernii* – aceste evenimente calendaristice cuprind detalii de o uimitoare bogăție etno-antropologică. Sunt inserate adevărate portrete etnografice ale unor performări ce s-au remarcat de-a lungul timpului. Pe lângă detaliile unei gestualități simbolice, secțiunea cuprinde numeroase referiri gastronomice, care vorbesc despre anumite caracteristici ale zonei, un imaginar simbolic conectat unor ritualuri de demult ce nu și-au pierdut forța simbolică nici în prezent. Remarcăm anumite obiceiuri specifice zonei, precum *Farsáng-ul la maghiarii din Dămăcușeni* – „cețele de mascați, cu un conducător, umblau prin sat. Conducătorul bătea pe la ușile oamenilor și cerea găzduire jucând rolul unor târgari veniți de la Târgul Lăpuș. Și odată intrați în casă, dansau în jurul mesei, spuneau povești. Și bătrânii ne-au spus că această sărbătoare se organizează pentru alungarea duhurilor malefice. Prin acest ritual alungau răul și așteptau să reînvie natura (...). Momentul culminant al Farsángului era acela de îngropare a iernii și a viciilor, la *Lăsata Secului*” (p. 112–113). Alte obiceiuri practicate în zonă sunt: *Armindenul (1 mai)*, *Cinstirea Evelor (Etvázás, 23–24 decembrie)*, *Vergelul* și multe alte obiceiuri particulare.

Următoarea secțiune a volumului se derulează sub semnul *Poveștilor și povestirilor* relatate de performeri distincți. Un grupaj de povestiri au ca personaj principal o prezență supranaturală feminină, este vorba fie de Fata Pădurii – Pădureana, fie de Marțolea, Marsara, fie de Ciumă. De asemenea, este menționată o povestire despre Pinteia Viteazu – personaj carismatic, iubit de localnici în zona cercetată. Orizontul mentalitar arhaic păstrează anumite șabloane personificate ale unor personaje malefice care își făceau simțită prezența în spațiul de odinioară al satului, în anumite zile sau ore ale zilei, în anumite ocazii bine delimitate simbolic.

Lucrarea este completată de un *Indice al localităților cercetate*, de *Indicele performerilor*, de o consistentă *Bibliografie* și de un detaliat *Glosar*. De asemenea, trebuie subliniată calitate grafică a lucrării, existența unor ilustrații – fotografii document ce redau fragmente grăitoare despre rituri și ritualuri, despre tradiții ce mai supraviețuiesc și astăzi în spațiul socio-cultural al Țării Lăpușului. Lucrarea reprezintă un instrument de cercetare etno-antropologică model, cu un fond documentar-științific bine realizat ce poate fi utilizat cu succes de către cercetătorii din domeniu, dar și de către ucenicii ce activează în spațiul investigațiilor de tip etno-antropologic, și chiar sociologic. Felicităm autoarea și îi dorim cale inspirată în domeniul științelor etnologice.

Gabriela Boangiu

Revista „Memoria Ethnologica”, publicată de *Centrul Județean Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan”*, Maramureș, Baia Mare, bianual din anul 2001, indexată în BDI EBSCO (U.S.A.), ISSN 1582-8573.

Revista „Memoria Ethnologica” este publicată de către *Centrul Județean Pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale „Liviu Borlan”*, Maramureș, Baia Mare, apare bianual din anul 2001, cuprinzând articole, recenzii specifice științelor sociale, în particular etnologiei și antropologiei culturale, dar și sociale, fiind recunoscută pe plan național și internațional pentru profilul său, de asemenea, este indexată în BDI EBSCO

(U.S.A.). Din anul 2010, Revista utilizează procedura de publicare pe bază de verificare cu evaluatori. Apare la Editura Ethnologica din Baia Mare, cuprinzând articole în următoarele limbi: română, engleză, franceză, germană, italiană, ucraineană. Fiecare articol are rezumat și cuvinte cheie în limba engleză. Revista are, de asemenea, un site propriu – www.memoria-ethnologica.ro, unde publicul larg poate accesa detalii despre revistă, precum și o arhivă detaliată ce cuprinde toate numerele revistei din 2001 până în prezent.

Membrii consiliului științific al Revistei „Memoria Ethnologica” sunt: Profesor Universitar Doctor Sanda Golopenția – Eretescu (Brown University – U.S.A.), Profesor Universitar Doctor Marianne Mesnil (Université Libre de Bruxelles – Belgia), Profesor Universitar Doctor Filippo M. Zerilli (Università degli Studi di Cagliari – Italia), Profesor Universitar Doctor Hervé – Pierre Lambert (Centre de Recherches Littérature et Poétique Comparée, Paris X Nanterre – Franța), Academician Sabina Ispas (Institutul de Etnografie și Folclor C-tin Brăiloiu al Academiei Române – București), Profesor Universitar Doctor Ion Ghinoiu (Institutul de Etnografie și Folclor C-tin Brăiloiu al Academiei Române – București), Profesor Universitar Doctor Ion Cuceu (Universitatea Babeș – Bolyai – Cluj Napoca), Profesor Universitar Doctor Otilia Hedeșan (Universitatea de Vest – Timișoara), Profesor Universitar Doctor Antoaneta Olteanu (Universitatea București), Profesor Universitar Doctor George Achim (Universitatea Tehnică din Cluj Napoca – CUNBM).

În ceea ce privește echipa editorială, Revista beneficiază de un remarcabil redactor-șef în persoana Corinei Isabella Csiszar de la C.J.C.P.C.T. Liviu Borlan Maramureș, Baia Mare. Secretar de redacție este Maria Mirela Poduț, tot de la C.J.C.P.C.T. Liviu Borlan Maramureș, Baia Mare. Ceilalți membri ai echipei de redacție sunt: Delia Suiogan – Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca – CUNBM, Pamfil Bilțiu, Natalia Lazăr – Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca – CUNBM, Florin Vasile Pop – Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca – CUNBM.

Primul număr al revistei, publicat în decembrie 2001, se remarcă printr-un mănunchi de studii și cercetări de etnologie și antropologie națională și internațională, ce fac referire atât la spațiul de cercetare specific românesc (Mihai Pop, Mihai Dăncuș, Delia Suiogan, Narcisa Știucă, Anamaria Iuga etc.), dar și la teorii și metodologii, idei și direcții de cercetare internațională (Levi-Strauss, Jean Claude Cuisener etc.). Celelalte numere sunt publicate bianual, în iunie și decembrie ale fiecărui an.

Revista acordă un spațiu larg cercetărilor desfășurate în arealul socio-cultural al Maramureșului, însă aria sa de publicare depășește această zonă etnografică, remarcându-se prin articole, studii și cercetări de antropologie, etnologie, lingvistică și alte științe conexe, cu coloratură națională, dar și internațională în ceea ce privește cercetarea de teren, dar și teoriile sau metodologia abordată. Structura Revistei a evoluat pe parcurs și s-a organizat astfel: o deschidere spre public realizată de *Cuvântul către cititor* publicat de Redactorul-Șef al Revistei, urmat de *Articole și studii*, apoi *Colecții de Folclor*, completate de *Apariții Editoriale* – recenziile unor lucrări actuale cu specific etno-antropologic. Menționăm că, așa cum ne-au informat editorii, numărul 86–87 al Revistei va cuprinde și o secțiune nouă, intitulată *Convorbiri culturale* care va valorifica interviuri realizate de specialiști în științele sociale, în particular etnologi și antropologi remarcabili, în condiții de teren excepționale.

Impresionează, de asemenea, calitatea grafică a revistei – o adevărată antropologie vizuală cu fotografii-document din spațiul Maramureșului, dar și din alte realități etnologice din România și nu numai.

Tematica cercetărilor variază de la studii de mitologie (de exemplu cele realizate de Gheorghe Glodeanu, Delia Suiogan, Narcisa Știucă etc.), la antropologia imaginară a basmelor românești (Cristian Cioancă), cercetări de folclor, de etnologie, de etnoiatrie, obiceiuri familiale, obiceiuri calendaristice (articole semnate de Maria și Pamfil Bilțiu, Corina Isabella Csiszar, Florin Avram, Delia-Anamaria Răchișan etc.), coregrafie populară, structuri simbolice, cultura etniilor (de exemplu – *Rădăcini bănățene – încercare de eseu*, de Hans Gehl (Germania) – „autorul urmărește propriile sale rădăcini și urmele șvabilor în Banat” în nr. 66–67 – an XVIII al Revistei), ale minorităților naționale în alte spații culturale (de exemplu – Jovana Boškov, Ștefan Cotârlă, Sebastian Cotârlă, Serbia, *Funcția caselor tradiționale în păstrarea moștenirii culturale a românilor și rolul lor în turismul din regiunea Voivodina (Serbia)*, „Casele tradiționale din lemn sunt un mijloc adecvat pentru păstrarea identității unui neam”, nr. 54–55 * ianuarie–iunie 2015 – An XV), studii de antropologie socială (de exemplu – Luca Rimoldi (Italia), *«Îți amintești ce am făcut?» Memoriile și urmele clasei muncitoare de la marginea orașului Milano (Italia)*, în nr. 76 – 77 iulie – decembrie, 2020) și exemplele pot continua.

Felicităm editorii și contribuțiile cercetătorilor care au publicat și vor publica în continuare în Revista „Memoria Ethnologica” și dorim viață lungă și de excelență academică acestei reviste care are deja un loc binemeritat în viața științifică națională și internațională specifică științelor sociale, în particular etnologiei și antropologiei culturale și sociale deopotrivă.

Gabriela Boangiu